

KISEBBSÉGI MAGYAR SORS

A CSÍKI SZÉKELYEK PANASZA A NEMZETEK SZÖVETSÉGE ELŐTT

HUSZONÖTEZER székely család, mintegy 100.000 családtaggal, szorongó szívvel, de az örök igazságba vetett rendületlen hittel várja a Nemzetek Szövetségének döntését a román állam által elkönfiskált u. n. „Csíki magánjavak“ elkobzása miatt beadott panaszára.

A székelység panasza a Nemzetek Szövetségének legközelebbi ülészakán kerül tárgyalás alá s e tárgyalásra a székelyek is felkészültek igazságuk minden fegyvereivel, de a román állam is megindította propaganda hadjáratát, amelyben a történelem és a letagadhatatlan tények meghamisításának nem szokatlan módszerével ezúttal is találkozunk.

Ily körülmények között nem lesz felesleges a csíki székelyek e sorsdöntő órájában, közelebről megvizsgálni és megismerni a „Csíki magánjavak“ keletkezésének, céljának és rendeltetésének körülményeit s az elkobzás részleteit is feltárni s ezáltal minden oldalról megvilágítani ezt a fontos kérdést, a román hatalom tobzódásának ezen, talán legsérelmesebb és legigazságtalanabb gyümölcsét.

Hogy a kérdés fontosságára kellőképpen rámutassunk, elsősorban felsoroljuk azokat a vagyontárgyakat, amelyeket a román állam a székelyektől, minden ellenérték nélkül, egyszerűen hatalmi szóval, „az állam tulajdonába átvett“.

E vagyontárgyak ingatlanokból és ingókból állott.

Ingtatlanokban:

54.515 katasztrális hold erdőből, 8014 katasztrális hold legelő, rét, szántó és beltelkekből, Összesen tehát 62.604 kát. hold területből, amely területen a csíki székelység, az ingatlanok okosan felhasznált jövedelmeiből, másfél-százados birtoklása alatt a következő, most szintén elkönfiskált épületeket és intézményeket létesítette:

1. Csíkszeredán egy modem egyemeletes kőházat, gazdasági épületekkel s felszereléssel, melyben polgári leányiskolát és intézményt tartott fenn;

2. Csíkszeredán egy „Vigadó“ épületet, színház- és bálteremmel, teljesen felszerelve és berendezve;

3. Csíkszeredán egy hatalmas kaszárnyát, melyet az elszaklásig a magyar állam bérelt a honvédség céljaira;

4. Csíkszeredán két darab egyemeletes és egy földszintes bérházat;

5. Csíkszeredán egy 150 kát. hold birtokon mintagazdaságot folytató földműves iskolát;

6. Csíksomlyón egy 90 székely árvagyermek ingyenes nevelésére berendezett s apácák által vezetett „Árva- és szeretetházat“ a legteljesebb felszereléssel;

7. Borszéken egy 22 szobás villát teljesen berendezve, a vagyonhoz jogosult szegénysorsú betegek részére;

8. Tölgyesen s a birtok több helyén gazdatiszti és tisztviselői lakásokat, erdőőri lakokat stb.;

9. A birtok különböző részeim az erdők kitemeléséhez szükséges víz-műveket, fűrészeket stb.

Ezen most felsorolt ingatlanok értéke, az 1914. évi hivatalos becslés adatai szerint 105 millió 820.000 aranykoronát tett ki

Ezenkívül a román kormány elkönfiskálta:

1. Csüri magánjavak hozadékiból és a székelység önjerejéből, a csíki székely nép anyagi támogatására, az alapszabályok értelmében alapított, altruista jellegű „Csík—Gyergyó—Kászonszék kiegészítő takarékpénztár” is annak mindenmü vagyonával együtt.

E takarékpénztár 1916-ban az alábbi tőkevagyonnal rendelkezett:

<i>Különféle alapok</i>	<i>Készpénz</i>	<i>Magánkötelezés</i>	<i>Értékpapír</i>
	<i>h</i>	<i>o r o n a</i>	
Ruházati alap	80.903·56	1.027.630·27	1.450.400·—
Lóbeszerzési alap	11.648·17	51.734·48	35.000·—
Ipari alap	11.525·24	34.752·—	43.000·—
Kivándorlási alap	9.727·61	35.211·51	22.000·—
Összesen ...	113.804·58	1.149.328·26	1.550.400·—

Az összes tőkevagyon tehát 1916-ban 2,813.532 aranykoronát tett ki.

2. Végül elkönfiskáltattak az igazgatáshoz szükséges mindennemű felszerelések, irodai berendezések, a tiszti kiasok s intemátusok, árvaház s betegotthon bútorai, felszerelési, tűzmentes szekrények, irattárak, gazdasági felszerelések, fogatok, autók, állatállomány stb., stb. szintén nagy összeget kitevő értékben.

Amint ezen felsorolásból láthatjuk, óriási, ma szinte megbecsülhetetlen értékek vonattak el — minden ellenének nélkül a székelység birtokállományából, amint a következőkben látni fogjuk, minden jogos alap nélkül.

Ezek után lássuk, miből és hogyan keletkezett a „Csíki magánjavak” név alatt ismert, fent részletezett vagyonkomplexum s mi volt ezen intézmény létesítésének a történelmi előzménye, célja és rendeltetése?

A történelemből tudjuk azt, hogy az ország keleti határainak védelme kezdetből, a minden székelyt megillető nemesség dmén, később az 1764-ben Mária Terézia királyné által megszervezett határőrezredekbe való beosztás folytán, az e határokon lakó székelyekre volt bízva. E kötelezettségüket két gyalog- és egy huszárezredbe beosztva teljesítették úgy, hogy a katonai szolgálatot teljesítő határőr felszereléséről, lováról s magáról is saját költségén gondoskodott. Ugyancsak 1764-ben szerveztetek meg a karánsebesi és naszódvidéki katonai határőrvidék is, amely határőrvidékeken az e területeken lakó románokból alakultak meg a határőrezredek.

A határőrezredek megszervezésével kapcsolatban intézkedni kellett aziránt is, hogy a határőrezredeknek módjuk legyen ruházatukról» felszerelésükről, lovakról és fenntartásukról gondoskodni s e célból a karánsebesi és naszódvidéki román határőrezredeknek jelentékeny korona (kincstári) birtokok bocsáttattak rendelkezésére és pedig a naszódvidéki határőrségnek kb. 463.000 hold és karánsebesi határőrezredhek kb. 38.000 hold területű ingatlanok.

A székely határőrezredek az azonban nem lehetett ilyen jutta-

tásban részesíteni, mm a Székelyföldön királyi adományból soha senki egy talpalatnyi földet sem kapott. A székelység ugyanis Szent László király óta mint politikai test foglal helyet Erdély történelmében s kiváltságai ősi megszálló népnek bizonyítják, kiknek dolgaiba a királyi hatalom közvetlenül sohasem avatkozott. A székelység területein sohasem voltak királyi földek.

Ennélfogva a székely határőrezredek fenntartásáról másképpen kellett gondoskodni.

Ez időben a török birodalom és az osztrák-magyar monarchia között szerződés kötött Erdély és a török fennhatóság alatt álló moldvai vajdaság között elhúzódó határvonal megállapítása tárgyában.

A határvonalat egy nemzetközi bizottság állapította meg, amely bizottság munkálatait 1769-ben fejezte be.

E munkálat eredményében Csík és Háromszék megyéknek Moldva felé eső határa mentén, több ezer hold erdő és havasi legelő csatoltatok vissza Erdély területéhez. A visszacsatolt erdők és legelők eredetileg a két vármegye székelységének magán és községi birtokai voltak s csupán a XVII. század második felében uralkodott zavaros viszonyok közepett jutottak ezek a moldvai vajdaság tényleges birtokába. A visszacsatolás alkalmával ezeket az Erdély területéhez visszacsatolt erdőket és legelőket „revindikált havasoknak“ nevezték.

A másfél századig tartó idegen birtoklás hosszú ideje után igen sok nehézség merült fel annak a megállapítása tekintetében, hogy a régi tulajdonjog címén melyik székely községnek és melyik székely családnak van a revindikált havasokhoz s azok melyik részéhez s mekkora területhez biztos joga?

Nehogy a régi jogos tulajdonosok valamelyike jogsérelmet szenvedjen, királyi kézirattal 10 éves igénylési határidő tűzött ki arra, hogy az egyes jogosult községek és családok ezen idő alatt érvényesíthessék és igazolják a követelt részekre vonatkozóan igényjogosultságukat.

A kitűzött határidő 1780-ban járt le, de ezen idő alatt a helyzet nemhogy tisztázódott volna, hanem még nagyobb zavarok keletkeztek. Ugyanis a nehézkes pörösködés és bizonyítás helyett, egyes hatalmasabb székely családok erőszakkal birtokába helyezkedtek a „revindikált havasok“ egyes részeinek s ebből folyóan igen sok jogsérelmennek és belviszálynak lettek okozóivá.

Ennek az áldatlan helyzetnek vetett véget II. József császárnak 1783 szeptember 3-án kiadott 1472. számú rendelete, amelyben meghagyta, hogy „mindazok a havasok és területek, amelyek a moldvaiaktól és a havasalföldiektől visszaszerezettek, egyedül csak a határőr katonaság használatára engedtesse át.“

II. József császár e rendelete tehát visszaadta a „revindikált havasokat“ azoknak a községeknek és székely családoknak, akiket e területek Ősi jogon megillettek, de a sok viszálykodásra okot szolgáltatott egyéni tulajdon helyett közös birtoklásba s egyben kijelölte a célt is, amelyre azok jövedelmei fordítandók: a határőrség fenntartására.

1784 tavaszán a csíki I. székely ezred, a Csíkszék vonalába eső

havasokat tényleg birtokba is vette s a birtokot a határőrök javára és nevében hasznóbérbe adta s a bevett hasznóbért a határőr családok között egyenlő arányban évenként felosztotta s az így szerzett vagyont, mint korlátlan tulajdonát szakadatlanul és háborítatlanul bírta és használta 1851-ig, tehát 68 évig.

II. József császárnak fenthivatkozott rendeletével, ugyancsak a revindikált havasokból a háromszéki székely és a fogarasi román határőrök is nagyobb területű havasokhoz jutották, ezek az ezredek azonban a kapott ingatlanokat később, maguk között családonként felosztották s így az ő részüik egyéni tulajdonba ment át és sem később, sem most senki sem zavartatott meg — egyébként — teljesen jogos egyéni tulajdonában. A csíki székelyek, a karánsebesi és naszódvidéki román határőrezredek azonban, mindig közös birtokként kezelték ingatlanait — s a csíki székelyeknek ez a közös birtoklás sok bajt és zavart okozott.

1851-ben következett be az első baj. Ekkor történt ugyanis, hogy az 1848—49-iki szabadságharc leverése után, az abszolutisztikus katonai hatalom meg akarta büntetni a szabadságharcban, a törvényes alkotmány védelmében hősiességgel harcolt székelységet s ezért „azon károk pótlására, amelyeket a székelyek magatartásukkal katonai vélelem szerint okoztak“, a kincstár javára lefoglalta a csíki székelység ezen közösen bírt ingatlanait. A háromszéki, ugyanolyan „bűnös“ székelyeknek visszaadott birtokot hasonlóan nem lehetett lefoglalni, mert Ők — mint fentebb említettük — azokat családonként már rég felosztották s egyénileg bírták.

A csíki székelyjavak lefoglalása is azonban csak átmeneti volt, mert az alkotmányos élet helyreállítása után az abszolutisztikus lefoglalás alkotmányos úton reparáltatott s Ferenc József király 1869 február hó 16-án kelt 10.559 szám alatti legfelsőbb elhatározásával: „örökre, visszavonhatatlanul, teljes tulajdonjoggal, az első székely gyalogezredet alkotott közösségnek, vagyis a határőr-családoknak visszaadott“ a lefoglalt egész birtok, amelyet azóta, 1923 évi április haváig, tehát 54 évig a vagyonhoz jogosult határőr-családok, az általuk alkotott s kormányhatóságilag jóváhagyott alapszabályok szerint, autonóm jogkörrel, mint korlátlan tulajdonosok bírtak és használták.

Az idők változásával s az általános hadkötelezettség intézményesítésével a határőrezredek katonai külön kötelezettsége megszűnván, természetesen az e célra rendeletek javak jövedelmeinek felhasználása is más célok kitzítésével történt.

E tekintetben Ferenc József 1869 évi legfelsőbb elhatározásában foglalt azon célkitűzés volt az irányadó, hogy a vagyon jövedelmei „oly közhasznú célokra fordíttassanak, amelyek a székely nemzet jólétét képesek előmozdítani“.

E célokat, a most már „Csíki magánjavak¹-nak nevezett közösség kormányhatóságilag jóváhagyott alapszabályai a következőkben részletezik:

1. Csík vármegye területén oly intézményeket létesíteni, fenntartani és segíteni, melyek a földmívelés, kézmű- és gyáripar, bányászat, kereskedelem emelésére és a nép oktatására szolgálnak;
2. ösztöndíjak és segélypénzek adományozása által a földmíveléshez,

kézmű- és gyáriparhoz, bányászathoz, kereskedelemhez és a tudomány minden más ágához értő egyéneket nevelni; s végül:

3. a közgyűlés által meghatározandó, lehető olcsó kamatlábú kölcsönök nyújtása által a csíki székely népet anyagilag támogatni.

A fenti célok keretében nyújtandó támogatások az alapszabályokban felsorolt 52 csíkmegyei községből származó fő-, lófő- és darabontrendű nemes székely családok, valamint az 1848. évben a vármegye területén tartózkodott más székely és örmény családoknak a megyében illetőséggel bíró, fiágon való leszármazóit illetik meg.

Amint az eddigiekből is láthatjuk tehát, a csíki székelyeknek egy nem kis jelentőségű, sőt egész jövő egzisztenciájuknak s kultúrájuknak alapkövét képező nagyszabású ügye a „csíki magánjavak“ kérdése.

TEKINTETTEL arra, hogy a „Csíki magánjavak“ magyar (székely) közhasznú és kulturális célok szolgálatában állottak, bár az első erdélyi agrártörvény 2-ik szakasza kifejezetten úgy intézkedett, hogy „nem lesznek kisajátíthatok... a volt határőrvidéki ezredek vagyonszösségének birtokai“, az ezen törvényt hatályon kívül helyező s jelenleg is érvényben levő s az Avarescu-kormány alatt hozott „Lex Garoflid“ jogalapot teremtett ezen vagyonszösségi székely birtokkomplexum megcsorbítására. Még pedig a párisi kisebbségi egyezmény s az „egyenlő elbánás“ elvének sérelmével. Ennek a törvénynek 24. §-a ugyanis a kisajátítás alól csupán a naszódai II. román határőrezred legelőit vette ki, — ellenben a csíki magánjavakra s a karánsebesi (krassószörénymegyei) határrezred ingatlanaira vonatkozóan ezt a mentességet megszüntette. A krassószörénymegyei határrezred vagyona azonban ennek dacára csorbíthatatlanul megmaradt, mert az alsóbbfokú kisajátításokat a bukaresti Comitetul Agrar megváltoztatván — románok érdekéről lévén szó — a kisajátítás alól az egész vagyontömeget felmentette s így a naszódai román határőrvidék több mint 463.000 hold s a krassószörénymegyei 38.000 hold területű vagyonszössége ma is csorbíthatatlanul megvan a régi magyar uralom alatt is élvezett autonóm kezelésben s szervezeteiben.

Ezzel szemben a csíki magánjavakból már az alsóbbfokú agrárhatóságok jelentékeny területeket kisajátítottak, de még ez sem volt elegendő a román kormánynak s ezért a Gonstanescu S. földművelésügyi miniszter elnöklete alatt összeült Comitetul Agrar 1923 évi február hó 26-án tartott ülésében hozott határozatával teljes egészében megsemmisítette az alsóbbfokú kisajátítási határozatokat s kimondta, hogy az Összes „javak teljességgel és joggal a román állam tulajdonát képezik — minek folytán rájuk vonatkozóan kisajátításnak helye nincs — és pedig mindennemű kártérítési kötelezettség nélkül, amelyel senkivel szemben sem tartozik s az ezen javakra vonatkozó bármiképpen létező igazgatóság (kezelőség) elvesztvén létjogosultságát, megszűnik, illetve átmege az államra, mint ezen javak tulajdonosára“.

Ennek a konfiskálás jellegű törvénytelen és méltánytalan határozatnak jellegét és célját eléggé megvilágítja az a parlamenti nyilatkozat, amelyet az elnöklő Constantinescu földművelésügyi miniszter 1923 évi december 7-én, egy interpellációra felelvén, a Kamara ülésén tett. (Desbaterile Deputatilor. Lásd Monitorul Oficial 1923 dec. 25-iki számának mellékletét.)

E nyilatkozatban Constantinescu — többek között — azt mondja: „Az agrár kommisszió (Comitetul Agrar) íélkezett ezen ügyben, határozatot hozott, amely nemcsak jogi szempontból jelentős, de hazafias cselekedetnek is felséges, tekintve, hogy igazságot szolgáltatott s egyben elégtételt adott a múltakban elszenvedett nyomorúságokért.“

„Ez a döntés örök dicsősége lesz mindig a mi igazságszolgáltatásunk évkönyveinek, mert megadta a jogot az államnak, hogy kizárólagos tulajdonosa legyen a „székely vagyunközösségnek“ s egyben az államot ezen javak igazgatásának birtokába helyezte.“

„Nincs szó kisajátításról, nem lehet tehát szó arról, hogy az állam bárminő kártérítést is fizessen ezekért a javakért, ami bekövetkezett volna abban az esetben, ha a kincstár nem vette volna azokat birtokba.“

„A parasztok fizetni fognak az államnak azért, amit nekik fog juttatni, az állam megtartja a többit anélkül, hogy bárkinek is fizetne.“

„Íme Képviselő urak! Ez az a mód, ahogyan én akartam s elintéztem ezt a kérdést, szem előtt tartva mindig a törvényt és az állam érdekeit. Ez az a védelem, amelyben én az idegeneket részesítettem, hogy ne vonhassák ki magukat a törvényes kötelezettségeik alól.“

E nyilatkozatból világosan kitűnik, hogy az egész eljárás arra irányult, hogy az ősi lakosságot képező s a trianoni békekötés által román állampolgárrá lett székelység, mint „idegen“, egész vagyonával „elégtételt“ adjon a „múlt“ért s ezzel a méltánytalan, bosszúsugallta elkobzással, megszámlálhatatlan milliókkal gazdagítsa a román államot.

A román kormány eme vagyonelkobzó intézkedése ellen emelt panaszt a csíki székelység a Nemzetek Szövetsége előtt. Panaszának zárkérélmé a következőkép hangzik:

„A Párizsban 1919. évi december hó 9-én, egyrészt a Szövetséges és társult főhatalmak, másrészt Románia között a kisebbségek védelmére kötött szerződés 8. cikke azt mondja, hogy:

„Minden román állampolgár faj-, nyelvi- vagy valláskülönbség nélkül a törvény előtt egyenlő.“

Mi bebizonyítottuk, hogy az erdélyi agrártörvény megalkotásánál, valamint annak végrehajtásánál, mi csíki székelység, mint faji kisebbség nem egyenlő elbánásban részesültünk, s hogy ezen nem egyenlő elbánás során kulturális érdekeinket szolgáló vagyonunktól megfosztanunk.

Mínt hogy a kisebbségek védelméről szóló párizsi szerződés azt is mondja, hogy:

„Románia kötelezi magát arra, hogy a szerződés 2—3. cikkeiben foglalt intézkedéseket alaptörvényül ismeri el, hogy semminemű törvény, rendelet vagy hivatalos intézkedés ezekkel a rendelkezésekkel nem lesz ellenmondásban vagy ellentétben, s hogy ezekkel szemben semmiféle törvény, rendelet vagy hivatalos intézkedés nem lesz hatályos.“

eleve semmies és nem hatályosulnak a velünk szemben véghezvitt lépések s így joggal

azon tiszteletteljes kéréssel fordulunk a Népek Szövetségéhez, hogy a hatalom erejével ellenünk meghozott és végrehajtott elkobzó határozatot megsemmisíteni s minket, csíki székelyeket, másfélévszázados jogainkba visszahelyezni kegyeskedjék.“

A fentiekben ismertetett panaszra a román kormány észrevételeket tett, amelyre a csíki székelyek ismét válaszoltak. Úgy a székelyek, mint a román kormány ezenkívül is több — a genfi főtítkári hivatalhoz beadott — beadványban fejtegette álláspontját s az ekként előkészített kérdéskomplexum kerül majd a Szövetségi Tanács legközelebbi ülészakán döntés alá.

A KÉRDÉS ezen előzetes ismertetése után röviden vizsgáljuk meg azokat az érveket is, amelyeket a román kormány álláspontjának védelmére felhoz s lássuk, mennyire helytállóak ezek az érvek.

Bár a Comitetul Agrar határozatának meglehetősen összekuszált és zavaros Indokolását nehéz tteigérteni, mégis abból fővonalakban megállapíthatjuk azt, hogy a Comitetul Agrar a „csíki magánjavak“-at a következő indokokból jelentette ki államvagyonnak:

1. mert álláspontja szerint II. József császár 1783-ban a kérdéses vagyont csak haszonélvezetre s nem tulajdoni joggal adta az első székely gyalogezredet alkotott csíki székely családoknak;

2. mert az abszolutisztikus uralkodó 1851-ben ezt a haszonélvezetet is elkobozta a székelyeknek az 1848—49-1 szabadságharcban tanúsított „lázdása“ miatt;

3. mert 1869-ben, Ferenc József ezt a vagyont az állam tulajdonjogának fenntartásával csak használatra adta vissza a székelyeknek és pedig nem a székely határőr-családoknak, hanem Csík vármegye egész közönségének; és végül

4. mert a román állam amúgy is teljesíti azokat a feladatokat, amelyek céljaira I. Ferenc József a kérdéses vagyont visszaadni rendelte s ezért a haszonélvezeti jog is visszaszáll — ellenérték nélkül — az államra;

mindezen okokból tehát „az állam az egész vagyonnak teljes és zavartalan tulajdonosa“, annál is inkább, mert a vagyon tulajdonjoga sem a múltban, az első adományozáskor nem volt a székelyeké, sem a visszaadás folytán nem illette meg őket, hanem annak csupán haszonélvezői voltak.

Lássuk most már pontonként, hogy ezek az indokok helyt állanak-e és a felhozott tények megfelelnek-e a valóságnak és a jogi igazságnak?

A Comitetul Agrar — mint a fentiekből látható — legerősebb érvként azt az álláspontot érvényesíti, hogy a csíki magánjavak tulajdonjoga a székelységet nem illette meg s ez alapon hozta meg jogfosztó határozatát.

Mielőtt a tulajdonjog bizonyításának kérdésére áttérnénk, rá kell mutatnunk arra, hogy a Comitetul Agrar, mikor döntésében a tulajdonjog kérdésének bírálatába bocsátkozott és ítélkezett, az agrártörvényben körülírt hatáskörét túllépte s ezért határozata alakilag is semmis, mert törvényellenes.

Az alkotmánytörvény értelmében vagyonától bírói ítélet nélkül senki meg nem fosztható. Bírói ítéletet pedig, csak a vonatkozó törvények alapján megszervezett, kimondottan bírói fórumok hozhatnak.

A Comitetul Agrar ilyen bírói fórumnak nem tekinthető, már azért sem, mert ezt a testületet az agrártörvény szervezte, az ugyanott megszabott hatáskörrel, vagyis csakis kisajátítási kérdésekben való döntési joggal.

A bírói fórumnak első kritériuma, hogy a király által kinevezett független bíróból álljon, akik nem lehetnek egyben az állam végrehajtó hatalmának részesei. A Comitetul Agrar kérdéses határozatát Constantinescu S. földművelésügyi miniszter elnöklete alatt összeült olyan bizottság hozta, amelynek legtöbb tagja bírói kinevezést sohasem kapott, bíró nem is volt s magát a bizottságot sem találjuk meg Románia bírósági szervezetében.

Ennélfogva a Comitetul Agrárnak nem is volt joga arra, hogy a székelységnek eddig soha és senki által kétségbe nem vont tulajdoni jogát kérdés tárgyává tegye s ennek eredményeképpen a hasonló kérdésekben kötelező kontradiktórus eljárás s az érdekeltek meghallgatása nélkül minden ellenérték nélkül, egy népkisebbség kulturális céljaira rendelt s az agrártörvény céljaival semmiféle összefüggésben nem

álló intézményeket s az agrártörvény által nem is érintett ingóságokat is elkobozzon.

De anyagilag és tárgyi tekintetben sem helytálló a Comitetul Agrar döntése, sőt a történelmi tények elferdítésére és meghamisítására van alapítva.

Ad 1. II. József császár adománylevelében szóról-szóra az foglaltatik; „hogy a havasok és területek, amelyek a moldovaiaktól és havasaljai oláhoktól szerezettek vissza, egyedül csak a határúr katonaság használatára és javára engedjessenek át/.

Hogy ezekkel a bár jogilag nem is teljesen precíz kifejezésekkel a tulajdonjogot is átengedni kívánta az adománylevel, arra következtetni lehet abból a tényből, hogy az ugyanezen adománylevellel a háromszéki székely s fogarasi román batárőrezredeknek adományozott ingatlanokat, ezek a határörök családonként maguk között felosztották, egyéni tulajdonba vették át s ez ellen a ténykedés ellen soha senki kifogást nem emelt 8 az illető birtokosok s jogutódaik egyéni tulajdonjogát soha senki meg nem zavarta.

De tegyük fel, hogy a fentemlített József császár-féle adománylevel, a most előadott okfajta dacára is, csak használati jogot adott volna a székelyeknek s nem teljes tulajdonjogot, akkor sem állhat meg a Comitetul Agrar álláspontja azért, mert:

ad 2. és 3. Ferenc József király, az 1867-1 kiegyezés s magyar királlyá történt megkoronázata után, helyre kívánván állítani a jogfolytonosságot, egyéb abszolutisztikus tényeken kívül, revízió alá vette az Z851. évi, a csíki székelység ingatlanait elkobzó császári rendeletet is s ezt hatályon kívül helyezte, elfogadván mindenkben az alkotmányos minisztérium ide vonatkozó azon felterjesztését, hogy: „azon erős meggyőződésünkben, hogy a közérdek is hatalmasan követeli a székely népnek anyagi és szellemi haladását és fejlődését, hogy missziójának, főként Oriens felé eleget tessen, hódolattal véleményezzük,

hogy a felosztott székely határőrezredek által bírt és fentebb már elősorolt minden névvel nevezhető ingó és ingatlan javak adassanak vissza kegyelemből és pedig a következő szabályzattal:

A felosztott első székely gyalogezred (Csík) által ruházati pénzalapja alakítására biztosított és fennebb elősorolt, jelenleg a gyergyószentmiklósi és kászonújfalusi állami erdőörök által az állam javára kezelt szántó, kaszáló, legelő és erdőbirtokok az azokon található építményekkel, fölszerelésekkel és telepekkel örökre, felhasználatlanul, teljes tulajdonosi joggal Csíkszék közönségének.“

I. Ferenc József 1869 február 16-án kelt „legkegyelmesebb elhatározásával tehát, amidőn a székelyek által hirt összes ingó és ingatlan javakat, még a befolyt időközi jövedelmeket is, kifejezetten a fajt idézett felterjesztésből szöszerint idézett feltételek mellett visszaadta (és nem újból adományozta) a csíki székelységnek, egyrésztől teljesen hatályon kívül helyezte, mondhatjuk jóvá tette az 1851-! abszolutisztikus, önkényes elkobzást parancsot, másrésztől pedig vitán felül megállapította e vagyona a székelyeknek örökletes, felosztatlanul, teljes tulajdonjogát.“

Az elkobzást rendeletre, ezek után a Comitetul Agrar sem hivatkozhatok többé, mert azt, amit a koronázatlan császár parancsa kikényszerített, helyrehozta a megkoronázott király alkotmányosan kiadott rendelet s az ennek alapján bekövetkezett jogszerű tények, s mert egy jogtalanságból, amely meg is szüntettetett, jogot származtatni nem lehet.

A királyi „legfelsőbb elhatározás.“-ban kifejezetten a csíki székelység javára megadott tulajdonjogot megerősíti a csíki székely közfletnek ezt követő, 1923-ig — tehát újabb 54 évig — tartó zavartalan birtoklása, amely birtoklás a fennálló törvények értelmében, önmagában véve elbirtoklás jogcímén is, kétségtelenné teszi a székelység tulajdonjogát.

Nem felel meg tehát a történelmi tényeknek és valóságnak a Comitetul Agrar azon érvelése, hogy a szóban forgó vagyont I. Ferenc József a székelységnek csupán használatra adta volna vissza s a csíki székelyek az tulajdoni jogot nem is szereztek, a ezzel meg van döntve az elkobzó határozatnak a vitássá tett tulajdonjogra felépített minden érvelése, az abból folyó jogi következtetésekkel együtt.

Még kétségtelenebbé teszik a csíki székelységnek a csíki magánjavakra vonatkozó kizárólagos és korlátlan tulajdonjogát az alábbi körülmények.

Sem a magyar kormány, sem a vármegye, sem semmiféle más tényező a csak székelyek legutóbbi 54 éves birtoklása alatt, az Ő kizárólagos és kor-

látlan tulajdonjogukat vita tárgyává nem tette, sőt ezt concludens tényekkel el is ismerte.

Csupán egy pár ilyen jogi elismerést tartalmazó jogi tényre hivatkozunk e helyen.

Az elkobzásig érvényben állott kezdési alapszabályok, amdyek 1909-ben alkottattak s amelyeket a vármegye javaslatára a legfőbb kormányhatóság, a belügyminisztérium is jóváhagyott, ezt a címet viselik: A „csíkmezei volt székely határőrezredekelt alkotott községek székely lakosságának tulajdonát képező Ruházati alap kezdésére vonatkozó alapszabály.“ Ezen alapszabályoknak 8. §-a pedig világosan meghatározza, hogy kik a vagyonhoz jogosultak.

Feltételezhető, hogy ezen, a székelység kizárólagos tulajdonjogát ilyen kifejezetten megállapító alapszabályokat a belügyminisztérium jóváhagyta volna, ha ez a tulajdonjog nem állott volna vitán fűl s ha e vagyonra akár az állam, akár pedig a hivatalos vármegye tulajdonjoga szóba kerülhetett volna.

De ezenkívül is úgy az állam, mint a hivatalos vármegye és a csíki magánjavak kezelésége között többrendbeli szerződéses viszony létesítettett, amely viszonyban a „csíki magánjavak“ mindig, mint a javak tulajdonosa szerepelt s e minőségében szerződött vde az állam vagy a hivatalos vármegye.

Így többek között: A vármegye 1910-ben a vármegyeház kibővítésére — a kormány jóváhagyásával — 450.000 korona amortizációs kölcsönt vett fel a „javak“ pénztárából s a vármegye a törlesztéses részleteket 1923-ig pontosan fizette is.

1919-ben ugyancsak a vármegye az alaptól újabb kölcsönt vett fel tisztai nyugdíjalapja részére s ezt a kölcsönt később hiánytalanul vissza is fizette.

A honvédelmi minisztérium a csíki magánjavaktól szerződéssel kibérelte a Csikszeredái nagy épületet, amelyet a honvédség kaszárnyájának használt; a pénzügyminisztérium pedig egy szépvízi házat bérelt a pénzügyőrség részére s végül a földművelésügyi minisztérium a földmives iskola részére használt birtokrészt bérelte a javaktól. Mindezen bérletek után a m. kir. kincstár szerződésileg meghatározott bérösszeget fizetett a magánjavak kezdőségének.

Sőt maga a román pénzügyi kincstár is kötött ilyen bér szerződéseket a kezeléséggd. Így éveken át bérben tartott egy épületet dohány-raktár céljára, Csikszeredában pedig egy épületet a Siguranca részére vett ki bérbé s egy harmadik épületet az erdészeti hatóságok részére bérelt ki. Mind a három épület évi bérét 1923-ig a román kincstár is pontosan fizette.

Ha a szóban forgó vagyon akár állami, akár vármegyei vagyon lett volna, létezhetek volna-e ilyen szerződések s elképzelhető-e, hogy a kincstár olyan épületeket béreljen ki, amelyek az ő tulajdonát képezik s ezzel elismerje a bérbeadó tulajdonjogát?

S végül — e helyen — újból rámutatunk arra, hogy a II. székely határőrezred leszármazottai, a háromszéki székelyek, akik a fenthivatkozott felterjesztés alapján I. Ferenc József által kiadott ugyanazon „legfelsőbb elhatározással“ kapták vissza vagyonukat, azt maguk között egyéniileg felosztották, úgyhogy az egyes vagyonrészek tőkeletes egyéni tulajdonjogba mentek át.

Ha a vagyon állami vagy más tulajdon lett volna, vagy az államot illető tulajdonjog fenntartott volna, ez a felosztás nem történhetett volna meg, mert el sem lehet képzelni, hogy a kormány, mint a vagyon felügyelő hatósága, a felosztást s az idegen vagy legalább is vitatható tulajdonnak egyéni tulajdonba való átvételét jóváhagyta s ahhoz hozzájárult volna.

Ami pedig a Comitetul Agrar azon érvdését illeti, hogy az dkobzott vagyont I. Ferenc József király nem a székely határőr-családoknak, hanem „Csikszék közönségeinek adományozta, megcáfolja ezt az a körülmény, hogy a fenthivatkozott, kormányhatóságilag jóváhagyott alapszabályok 8. §-ában fél vannak sorolva mindazok, akik e vagyonhoz jogosultak, a jogosultság pedig aszerint állapított meg, hogy kik származtak a határőr-családokból. Ez a jogosultság tehát nem vitatható.

De — ettől eltekintve, — ha a legfelsőbb elhatározásban foglalt eme kifejezés „Csikszék közönsége“ alatt mást lehetett volna érteni, mint a csíki határőr-családokat, ha ez a kifejezés magát a hivatalos vármegyét akarta volna jelenteni, akkor már az adományozáskor a vármegye vette volna azt kezelésbe s kezelte volna az 1886. évi XXI. tvben meghatározott szabályok szerint s nem maguk a csíki székely határőr-családok bírták, kezelték és használták volna, külön jóváhagyott alapszabályaik szerint megállapított módon s megválasztott kezeléségük útján.

Ez az 54 éves, zavartalan, sőt kormányhatóságilag elismert békés birtoklás egymagában bizonyítja úgy a tulajdonjogot, mint azt, hogy kik a jogos tulajdonosok.

Ad 4. Ami végül azt az érvelést illet, hogy a román állam amúgy is teljesíti azokat a feladatokat, amelyek céljaira I. Ferenc József a vagyont visszatérítési rendelettel s ezért a haszonélvezet is — ellenérték nélkül — visszaszáll az államra, a következőket jegyezzük meg.

A fentiekben kétségtelenül kimutattuk, hogy a „csíki magánjavakat“ illetően a csíki határőrcsaládokat kizárólagos és korlátlan tulajdonjog illeti meg s nemcsak haszonélvezet, ennél fogva jogilag „haszonélvezet visszaszállásáról“ beszélni nem is lehet. Ez jogi képtelenség. Mert a kizárólagos és korlátlan tulajdonjog a használatot is magában foglalja, az lényeges tartalma s mihelyt a Comitetul Agrar határozatában vitatott tulajdonjog kérdése a székelység javára eldöntött, „a haszonélvezet visszaszállásának“ álláspontja, mint jogalpnélküli, önmagától összeomlott.

De ettől eltekintve is, hipokrita kijelentés az, hogy román állam teljesíti azokat a feladatokat, amelyek céljaira vagyonjövédelme fordított.

Az előzőekben, az alapszabályokból idézve, felsoroltuk a célokat. Tisztán a székely nép kulturális és társadalmi szükségleteinek a kielégítését szolgálják a célok.

Már most, anélkül, hogy a közismert és unostalan tárgyalt erdélyi kisebbségi sérelmeket itt felsorolhatnánk, kérjük azt, mit tett a román a székely népért, a székely kultúráért?

A magyarnyelvű földmívés iskolából román földmives iskolát, s a leányiskolából román iskolát csinált.

A székely gyermekek árvaházat elvette.

A borszád üdülőházba egy székelyt sem enged be.

Ösztöndíjat, segélypénzt még elvétve sem kapott székely gyermek. A csíki székely nép anyagi támogatása még mesében sem létezik. A székelyföld „kultúrzóna“, a hova magyarul nem is tudó regáti tanítókat helyeznek stb., stb.

Így teljesíti a román állam az alapszabályok 2. 8. és 193. §§-ában előírt célokat: „a székely nemzet jólétét előmozdító közhasznú célokat.“ Nem teszi, elég hiba! De legalább akkor né nyúljon olyan vagyonhoz, amelynek jövédelmeivel kötelességmúlasztását pótolni lehetne, s ne akarjon hipokrita módon olyan színben pompázni, amelyet az első esőcsepp lemoshat róla. Mert azt igazán nem lehet „a székely nemzet jóléte előmozdításának“ nevezni, hogy a székely vagyontól Bélbör, Holló, Tölgyes és Békás havasi községek román lakosságának kb. 27.000 hold érintetlen erdőt futtatott, amelyet ezek mostanáig majdnem teljesen kiirtottak, úgyhogy ma már jobbra értéktelen erdőtalaj van a nagyértékű fenyőerdők helyén. Ez nemcsak vandalizmus, hanem az állam közgazdasága ellen elkövetett merénylet is.

Míndezek után még rámutatunk arra, hogy az elkobzást kimondó határozat, a saját képtelen jogi álláspontjával szemben is, az abban vitatott — bár tarthatatlan — jogi érveléseken túlmenően olyan sérelmet is okozott a székelységnek, amelyet a sérelmes határozat még indokolni sem kísérelt meg.

A sérelmes határozat ugyanis azon a fentiekben megcáfolt jogi alapon épült fel, hogy a csíki székelyeket a vagyonnak csak a haszonélvezete s nem a tulajdona illette meg.

Azt azonban mindig elismerte, hogy a haszonélvezet megillette.

Ennek dacára a sérelmezett döntésben az állam javára nemcsak a törzsvagyont kobozta el, hanem elkobozta azokat a vagyონrészeket is, amelyeket a „csiki magánjavak“ kezelősége másfél százados okos, gazdaságos kezelésével a jövedelemből létesített, hogy úgy mondjuk, megtakarított s amelyek, még a román állam tarthatatlan álláspontja szerint is, mint a jogos haszonélvezetből félretett vagyon a székelyek elvitathatatlan tulajdona.

II. József császár tudvalevőleg csupán a „revindikált havasokat“ adományozta a székelyeknek. Tehát csupán a pusztá erdőket és legelőket.

Minden létesítményt, épületet s felszerelést maga a vagyónkezelőség létesített, természetesen a jövedelmekből.

Az előzőekben részletesen felsoroltuk azokat a vagyontárgyakat, amelyeket a román kormány most a székelységtől elkönfiskált.

Az ott felsorolt polgári leányiskolát, intézményt, vigadót, színházat, báltermet, a Csíkszeredái értékes házakat, a csíksomlyói árva-házat, a borszéki üdülőházat, a birtokokon található épületeket, fűrészeket és vízműveket, a takarékpénztárat s mindezek felszerelésit és berendezéseit stb., stb. a kezelőség mind a legutóbbi 54 év alatt, az 1869-1,1. Ferenc József általi visszaadományozás után, saját erejéből s a birtokok hozadékiból létesítette. Ezek tehát az elkobzó határozat által elismert álláspont szerint is, mint időközi haszonvételek a székelység tulajdonát képezik. Mert jogi szempontból az igazán nem tesz különbséget, hogy a haszonélvező az évi jövedelmet elkölte vagy félreteszi és tőkésíti. Az mégis az ő elvitathatatlan tulajdona marad, — azt tőle még a jogos tulajdonos sem veheti vissza.

Így tehát a román állam saját álláspontját s a magánjog leg-
elemibb alapelveit is megsértve hajtott végre egy olyan elkönfiskálást, amelyre a jogéletben példa nincsen s amelyet mással, mint a Constantinescu által a parlamentben is hangsúlyozott „hazafias“ bosszúállással alátámasztani nem lehet.

Ez a világraszóló sérelem, egy hazájától amúgy is megfosztott, elpusztulásra kárhóztatott népfajnak folyton égő sebe, orvosolatlanul nem maradhat, mert ellenesetben megrendül a hitünk az igazság szent eszméjében.

PAPP JÓZSEF